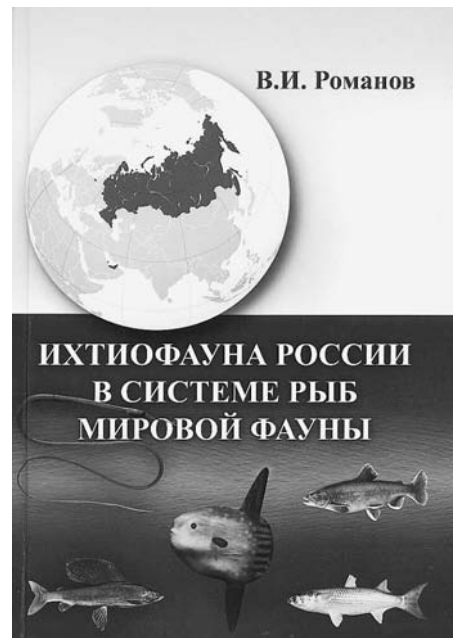

Vladimir I. Romanov: Ichtyofauna Rossii v sisteme ryb mirovoj fauny

Úprava knihy vydané na Státní univerzitě v Tomsku (západní Sibiř) je zjevně inspirována skvělými monografiemi J. S. Nelsona (*Fishes of the World*, viz recenze v Živě 2006, 6: XCIII; zatím poslední páté vydání se zapojením spoluautorů vyšlo po jeho smrti v r. 2016), zpracovávajícími stručně a přehledně systém rybovitých obratlovců. Autor, prof. V. I. Romanov, použil zmíněné schéma Nelsonových knih a představuje zde obdobným způsobem světovou ichtyofaunu (mihule, sliznatky, paryby a kostnaté ryby) v 515 čeledích, v některých případech uvádí také odvozené taxony – nadčeledi a podčeledi. Každá čeleď je stručně charakterizována s ohledem na výskyt, případně i doplněna základními informacemi o nárocích na prostředí. Vždy je připojena názorná obrysová perokresba typického druhu dané čeledi. U čeledí se známým výskytem rovněž ve vodách Ruské federace najdeme úplný výčet těchto druhů (vědecký a ruský název). Celkem je prezentováno 652 rodů s 1 450 sladkovodními i mořskými druhy nalezenými v ruských vodách, tedy přes 4 % všech popsáných druhů světové ichtyofauny. Pro úplnost jsou zmíněny i druhy, jejichž

výskyt je pravděpodobný, ale doposud nebyl spolehlivě prokázán. V závěru kniha stručně vyhodnocuje biodiverzitu ruské ichtyofauny. Podle očekávání mají největší zastoupení řady ostnoploutvých (Perciformes, 418 druhů) a popušnicotvarých (Scorpaeniformes, 378), které společně zahrnují více než 50 % všech zde registrovaných druhů. Ze sladkovodních ryb dominují máloostní (Cypriniformes, 149 druhů). Na druhy nejbohatší čeledi jsou slimulovití (Zoarcidae, 132), kaprovití (Cyprinidae, 122), vrankovití (Cottidae, 120) a terčovkovití (Liparidae, 120). Některé čeledi, byť druhově ne příliš početné, ve sledované oblasti zastupuje většina druhů s ohledem na počet všech popsáných druhů z celosvětového hlediska, např. hranáčovití (Cyclopteridae, 24 druhů, tedy 86 % ze všech známých druhů), špičatičkovití (Hemipteridae, 6 druhů, 75 %) a treskovití (Gadidae, 21 druhů, 68 %). Příloha obsahuje přehlednou tabulku taxonů s uvedením počtu rodů a druhů. Nechybějí ani rejstříky ruských a vědeckých názvů.

Je nutno připomenout, že kniha vyšla v r. 2015, ale nestihly se již do ní zařadit v tomto roce pro vědu nově popsány ryby

z území Ruska nebo z přilehlých moří. Jde o tři druhy – smaček *Ammodytes heian* z Ochotského moře, mřenka *Barbatula restructa* z jezera Saldan-Kol na Altaji a vranka *Cottus gratzianowi* z povodí řeky Oněgy.

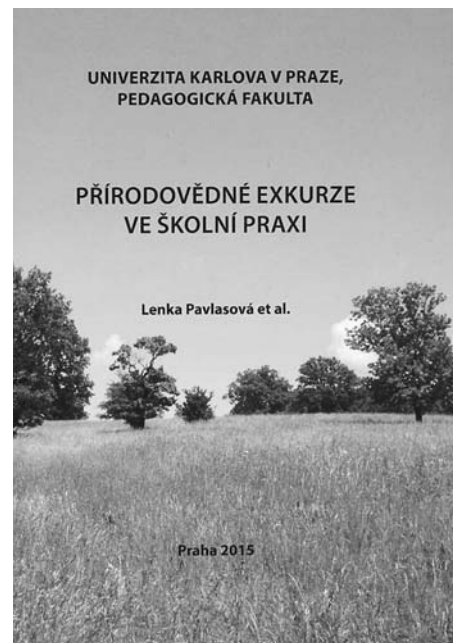
Knihou může velice dobře sloužit k rychlé orientaci v systému rybovitých obratlovců světa, stejně jako zájemcům o detailní poznání ichtyofauny Ruské federace, a přináší možnost seznámit se tak se současným stavem znalostí.

Tomsk Izd. Dom TGU 2015, 410 stran, 576 perokreseb. Cena neuvedena

Lenka Pavlasová et al.: Přírodovědné exkurze ve školní praxi

Tato útlá publikace se zabývá z různých úhlů pohledu problematikou exkurzní činnosti ve školách a snaží se tyto přístupy navzájem provázat. Knihu napsali uznávaní odborníci a zkušení pedagogové (Lubomír Hrouda, Vasilis Teodoridis, Jan Andreska, Dagmar Říhová, Václav Vančata, Petr Novotný, Jan Rezníček a Magdalena Novotná). Je rozdělena do dvou částí, obecné a speciální. První představuje exkurze jako specifickou formu výuky, uvádí jejich rozdělení, přípravu žáků i učitelů, průběh, hodnocení a nejčastější chyby učitelů, jichž se mohou dopouštět. Zmíněna je také příslušná legislativa i určitá úskalí, na něž musejí být pedagogové připraveni (doporučené vybavení léky a prostředky první pomoci, výčet organismů, které mohou ohrozit zdraví žáků a studentů, včetně strachu a fobie z některých živočichů). Nechybí ani otázka, jak smysluplně využívat moderní informační technologie.

Ve speciální části autoři postupně probírají exkurze zaměřené na botaniku, a to nejen v rámci vycházek do volné přírody, ale také do botanických zahrad, arboret a parků. Dále popisují specifika exkurzí zaměřených na bezcévné rostliny, mechorosty, lišejníky a houby. Podobně jsou zpracovány exkurze věnované zoologii bezobratlých (jednodenní i vícedenní) a uvedeny základní způsoby sběru, transport vzorků, následná determinace a případné zakládání sbírek. Jako alternativní cesty k poznání bezobratlých autoři zmiňují návštěvy muzeí nebo např. populárních expozic živých motýlů (Žirovice, Fata Morgana v pražské botanické zahradě). V kapitole Exkurze zaměřená na zoologii obratlovců se v první části čtenáři dozvědí o vycházkách na přírodní lokality, nejen v různých obdobích vegetační sezony, ale i v zimě. Přehledně zde máme uvedeno základní vybavení a pomůcky, mimo jiné

s přiblížením práce s různými typy dalekohledů. Popsány jsou metody registrace obratlovců, včetně evidence a dokladování pobytočných stop. Ke speciálním exkurzím lze zařadit i návštěvy zoologických zahrad, které umožňují seznámit se s živými našimi a cizokrajnými obratlovcí, ale také řešit jednoduché badatelské úkoly založené na sledování chování vybraných druhů. Při té příležitosti v knize